

PK - 35819

وزارت علوم و تحقیقات و فناوری

دانشگاه قم

دانشکده الهیات و معارف اسلامی

پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته فلسفه و کلام اسلامی

عنوان:

نقد و بررسی شبهات و هابیت

در مسأله مهدویت

پایان نامه ها و پژوهش های قرآنی

حجة الاسلام و المسلمین دکتر عابدی

موسسه معارف اسلامی امام رضا (ع)

استاد مشاور:

سرکار خانم برقی

نگارنده:

مریم خطی

طبق حقوق مؤلفین کلیه حقوق این پایان نامه محفوظ و مربوط به مؤلف آن می باشد

هرگونه استفاده از مطالب منوط به کسب اجازه از مؤلف می باشد

الله الرحمن الرحيم

مؤسسه معارف اسلامی امام رضا

آدرس: قم، بلوار شهید منتظری، کوچه شماره ۸، پلاک ۱۲

پست الکترونیکی: info@Maaref.ir

پایگاه اطلاع رسانی: www.Maaref.ir

تقدیم:

تقدیم به یگانه منجی عالم بشریت و آخرین اختر تابناک
امامت و ولایت و تقدیم به آن که دل‌ها در حکومتش ایمن و در
ولایتش آرامند.

مؤسسه معارف اسلامی امام رضا

آدرس: قم، بلوار شهید منتظری، کوچه شماره ۸، پلاک ۱۲

پست الکترونیکی: info@Maaref.ir

بایگاه اطلاع رسانی: www.Maaref.ir

تقدیر و تشکر

از جناب آقای دکتر عابدی، استاد گرانقدر، که به عنوان استاد راهنما در این پایان نامه، از راهنمایی های ایشان بهره برده و چراغ راه خویش قرار دادم، تقدیر و تشکر می نمایم. و از سرکار خانم دکتر برقی، استاد گرانقدر که به عنوان استاد مشاور، اینجانب را یاری نمودند تقدیر و تشکر می نمایم و در پایان از همسرم، جناب آقای عطاالله سائلی که در طی تهیه و تکمیل پایان نامه از همکاری و همفکری ایشان استفاده نمودم تقدیر و تشکر می نمایم.

موسسه معارف اسلامی امام رضا

آدرس: قم، بلوار شهید منتظری، کوچه شماره ۸، پلاک ۱۲

۱۹۹ فله

چکیده

عنوان پایان نامه، نقد و بررسی شبهات وهابیت در مسأله مهدویت است. در این رساله، تلاش شده است عقاید کلی وهابیت را درباره مهدویت و انتقاداتی که در این زمینه از سوی آنان وارد شده است، مورد بررسی قرار گیرد و در هر قسمت به شبهات، پاسخ داده شود. تاریخچه هر فرقه‌ای در دل خود نکات قابل توجهی را نهفته است. لذا کلیاتی در مورد پیدایش عقاید وهابیت و بنیان گذاران این مکتب و عقاید اصلی این مکتب و در نهایت نگرش آنان در مورد مهدویت، بررسی شده است. شبهاتی که وهابیان در رابطه با منشأ اعتقاد به مهدویت در بین شیعیان وارد کرده‌اند، اینست که آن را به عبدالله بن سبأ نسبت داده‌اند و از آنجا به یهودی بودن این اعتقاد رسیده‌اند که به هر یک از این شبهات پاسخ داده شده است. در باره تولد حضرت مهدی (عج)، و اینکه ایشان اکنون هستند و وجود دارند مطابق با احادیث متعدد از شیعه و سنی، مطالبی جمع آوری شده است. هم چنین، دلایل وهابیون بر عدم تولد ایشان مورد نقد و بررسی قرار گرفته است. یکی از شبهات اصلی که در حقیقت باعث شده است وهابیان را به انکار وجود حضرت مهدی (عج) برساند، مسأله طول عمر است. بحث طول عمر و عوامل طول عمر و کسانی که دارای طول عمر بودند و در نهایت پاسخ به شبهات آنان از جمله مطالبی است که در مورد آن، بحث شده است.

بررسی فلسفه غیبت حضرت مهدی (عج) از دیدگاه عقل و نقل موضوع دیگری است که مورد حمله شبهات وهابیون قرار گرفته است که مفصلاً به آن پاسخ داده شده است.

آدرس: قم، بلوار شهید منتظری، کوچه شماره ۸، پلاک ۱۲

فهرست مطالب

مقدمه	۱
اهمیت و ضرورت بحث	۱
اهداف تحقیق	۴
پیشینه تحقیق	۵
سئوالات اصلی تحقیق	۵
روش تحقیق	۵

فصل اول: کلیات نگاهی اجمالی بر پیدایش مکتب وهابیت

۱. تاریخچه وهابیت	۷
۱.۱. واژه وهابیت	۸
۱.۲. سلفیون	۸
۱.۳. ابن تیمیه	۹
۱.۴. محمد بن عبدالوهاب، بنیان‌گذار مکتب وهابیت	۱۱
۱.۴.۱. مخالفان عقاید و افکار محمد بن عبدالوهاب	۱۳
۱.۴.۲. علت پیشرفت محمد بن عبدالوهاب در مقایسه با ابن تیمیه و پیشینانش	۱۳

آدرس: قم، بلوار شهید منتظری، کوچه شماره ۸، پلاک ۱۲

۱۶	۲.۱. عقید و هابیت
۲۱	۳.۱. مهدویت از دیدگاه و هابیت
۲۱	۱.۳.۱. دلیل و هابیون بر عدم تولد حضرت مهدی (عج)
۲۲	۲.۳.۱. دجال
۲۴	نتیجه

فصل دوم: نقد و بررسی شبهات وارده بر منشأ اعتقاد به مهدویت در بین

۲۵	شیعیان
۲۶	۱.۲. گروه‌های مدعی مهدویت و غیبت
۲۷	۲.۱.۱. سیائیه
۲۸	۲.۱.۲. کیسانیه
۲۹	۲.۱.۳. فرقه ناوسیه
۳۰	۲.۱.۴. نفس زکیه کیست؟
۳۰	۲.۱.۴.۱. پاسخ به شبهه در رابطه با نفس زکیه
۳۱	۲.۱.۵. ایراد و هابیون در باره تعدد فرق شیعی در عصر غیبت
۳۴	۲.۲. نقد و بررسی تأثیرپذیری شیعه از ادیان دیگر در مسأله مهدویت
۳۴	۲.۲.۱. پاسخ به شبهه
۳۵	۲.۲.۱.۱. نموده‌های عینی اعتقاد و هابیت به رجعت و غیبت
۳۵	۲.۲.۱.۲. تأثیرپذیری و هابیت از یهود
۳۶	۲.۳. نائبان خاصه امام مهدی
۳۷	۲.۳.۱. ابو عثمان بن سعید عمری
۳۸	۲.۳.۲. محمد بن عثمان بن سعید عمری
۳۹	۲.۳.۳. ابوالقاسم حسین بن روح نوبختی
۳۹	۲.۳.۴. ابوالحسن علی بن محمد سمري

آدرس: قم، بلوار شهید منتظری، کوچه شماره ۸، پلاک ۱۲

۳۹	۲.۳.۵ ادعای نیابت و اخذ اموال مردم
۴۴	۲.۴. شبنه و هابیون در مورد اخذ اعتقاد به مهدویت از قرآن
۴۴	۲.۴.۱ پاسخ به شبنه
۴۷	۲.۵. شبنه اعتقاد به مهدویت متأثر از ضعف سیاسی شیعه و پاسخ به آن
۴۸	نتیجه

۴۹	فصل سوم: وجود حضرت مهدی از زمان تولد تا کنون
۵۰	۳.۱. تولد حضرت مهدی (عج)
۵۲	۳.۲. ولادت پنهانی حضرت مهدی
۵۲	۳.۲.۱. وظیفه امام حسن <small>علیه السلام</small> در دوره ولادت پنهانی
۵۳	۳.۳. احادیث شیعی بر تولد و وجود حضرت مهدی (عج)
۵۳	۳.۳.۱. حدیث پیامبر اکرم <small>صلی الله علیه و آله</small>
۵۴	۳.۳.۲. حدیث حضرت امیرالمؤمنین علی <small>علیه السلام</small>
۵۵	۳.۳.۳. حدیث حضرت زهرا <small>علیها السلام</small>
۵۵	۳.۳.۴. حدیث امام حسین <small>علیه السلام</small>
۵۵	۳.۳.۵. حدیث امام سجاد <small>علیه السلام</small>
۵۶	۳.۳.۶. حدیث امام صادق <small>علیه السلام</small> و امام رضا <small>علیه السلام</small>
۵۷	۳.۳.۷. حدیث امام حسن عسکری <small>علیه السلام</small>
۵۸	۳.۴. احادیث اهل تسنن و علمای وهابی در باره حضرت مهدی (عج)
۵۸	۳.۴.۱. ترمذی
۵۸	۳.۴.۲. ابوداود
۵۹	۳.۴.۲. محمد بن طلحة شافعی
۶۰	۳.۴.۴. محمد بن یوسف گنجی
۶۰	۳.۴.۵. ابن ماجه

آدرس: قم، بلوار شهید منتظری، کوچه شماره ۸، پلاک ۱۱

- ۶۰ ۳. ۴. ۶. مقدسی شافعی
- ۶۱ ۳. ۴. ۷. فخر رازی شافعی
- ۶۱ ۳. ۴. ۸. سبط بن جوزی
- ۶۱ ۳. ۴. ۹. عبدالوهاب شعرانی
- ۶۲ ۳. ۴. ۱۰. ابن خلکان
- ۶۲ ۳. ۴. ۱۱. جلال الدین سیوطی
- ۶۳ ۳. ۴. ۱۲. ابن خلدون
- ۶۳ ۳. ۴. ۱۳. بخاری
- ۶۳ ۳. ۴. ۱۴. ابونعیم
- ۶۳ ۳. ۴. ۱۵. ابوالحسن محمد بن حسین الآبری السجزی
- ۶۴ ۳. ۴. ۱۶. کتانی
- ۶۴ ۳. ۴. ۱۷. قرطبی
- ۶۵ ۳. ۵. دلایل و هابیت بر عدم تولد حضرت مهدی (عج)
- ۶۶ ۳. ۵. ۱. نرجس خاتون کیست؟
- ۶۷ ۳. ۵. ۲. تنها شاهد و راوی حکیمه خاتون است در حال که وی غیر معصوم است...
- ۷۰ ۳. ۵. ۳. فرزند نداشتن امام حسن عسکری (عج)
- ۷۲ ۳. ۵. ۳. ۱. پاسخ به شبهه
- ۷۲ ۳. ۵. ۳. ۱. ۱. بشارت امام حسن عسکری (عج) در باره متولد شدن حضرت مهدی (عج)
- ۷۳ ۳. ۵. ۳. ۱. ۲. طبیعی بودن تولد سرّی حضرت مهدی (عج)
- ۷۴ ۳. ۵. ۳. ۱. ۳. اثبات ولادت فرزند، در شرع
- ۷۵ ۳. ۵. ۳. ۱. ۴. جعفر کذاب کیست؟
- ۷۷ ۳. ۵. ۴. نسب حضرت مهدی (عج)
- ۷۸ ۳. ۵. ۴. ۱. پاسخ به شبهه

آدرس: قم، بلوار شهید مطهری، کوچه شماره ۸، پلاک ۱۲

- ۳.۵.۵. ضعیف بودن احادیث وارد، بر وجود حضرت مهدی و نقد و بررسی آن ... ۸۱
- ۳.۵.۵.۱. پاسخ به شبهه از طریق موثق دانستن احادیث مهدویت ۸۳
- ۳.۵.۵.۲. پاسخ به شبهه از راه حساب احتمالات ۸۸
- ۳.۵.۵.۳. علل تحریف در احادیث ۹۱
- ۳.۶.۶. برخی نقدهای دیگر وهابیان ۹۲
- ۳.۶.۱. موجود نبودن احادیث مهدویت در تاریخ طبری و پاسخ به آن ۹۲
- ۳.۶.۲. موجود نبودن احادیث مهدویت در کتاب ابن خلدون و پاسخ به آن ۹۳
- ۳.۶.۳. موجود نبودن احادیث مهدویت در صحیحین بخاری و مسلم و پاسخ به آن ۹۴
- نتیجه ۹۷

فصل چهارم: طول عمر حضرت مهدی (عج) ۹۸

- ۴.۱. پژوهندگان در زمینه طول عمر ۹۹
- ۴.۲. طول عمر از دیدگاه علمی ۱۰۱
- ۴.۲.۱. نمونه‌های طول عمر در انسان‌ها و حیوانات و گیاهان ۱۰۲
- ۴.۲.۲. عوامل طول عمر ۱۰۳
- ۴.۳. طول عمر از دیدگاه دین و قرآن ۱۰۵
- ۴.۳.۱. طول عمر حضرت نوح علیه السلام ۱۰۵
- ۴.۳.۲. طول عمر حضرت ابراهیم علیه السلام ۱۰۶
- ۴.۳.۳. طول عمر حضرت عیسی علیه السلام ۱۰۶
- ۴.۳.۴. طول عمر حضرت خضر علیه السلام و اصحاب کهف ۱۰۷
- ۴.۳.۵. طول عمر حضرت یونس ۱۰۷
- ۴.۳.۶. مدت عمر انسان‌های اولیه ۱۱۰
- ۴.۴. پاسخ به شبهه وهابیان در اثبات طول عمر حضرت مهدی (عج) ۱۱۱
- نتیجه ۱۱۴

آدرس: قم، بلوار شهید منتظری، کوچه شماره ۸، پلاک ۱۲

فصل پنجم: غیبت حضرت مهدی (عج) ۱۱۵

۱. ۵. معنای غیبت ۱۱۶

۱. ۱. ۵. غیبت صغری و کبری ۱۱۸

۲. ۵. وضعیت سیاسی عباسیان در عصر غیبت صغری ۱۱۹

۱. ۲. ۵. وضعیت فکری، سیاسی، اجتماعی عصر غیبت صغری ۱۲۱

۲. ۲. ۵. زمینه سازی عسکرین (علیهم السلام) برای ورود به عصر غیبت ۱۲۳

۳. ۵. فلسفه غیبت کبری ۱۲۴

۱. ۳. ۵. منظر روان شناسی و جامعه شناسی ۱۲۵

۲. ۳. ۵. غیبت کبری از منظر نقل و روایی ۱۲۷

۳. ۳. ۵. غیبت از منظر کلامی و عقلی ۱۲۸

۱. ۳. ۳. ۵. خوف از قتل ۱۲۸

۲. ۳. ۳. ۵. آزمایش انسان ها ۱۲۹

۳. ۳. ۳. ۵. آزادی از بیعت با دیگران ۱۲۹

۴. ۳. ۳. ۵. آمادگی جهانی ۱۳۰

۵. ۳. ۳. ۵. اجرای سنن انبیاء ۱۳۱

۶. ۳. ۳. ۵. شبهه در رابطه با خوف از قتل و پاسخ به آن ۱۳۱

۷. ۳. ۳. ۵. شبهه در رابطه با امتحان و آزمایش مردم و پاسخ به آن ۱۳۳

۸. ۳. ۳. ۵. شبهه در رابطه با اجرای سنن انبیا و پاسخ به آن ۱۳۵

۱. ۸. ۳. ۳. ۵. نمونه هایی از غیبت انبیا ۱۳۷

۹. ۳. ۳. ۵. شبهه در رابطه با ضرورت امامت حضرت مهدی و پاسخ به آن ۱۳۹

۱. ۹. ۳. ۳. ۵. دیدگاه شیعه امامیه در باره ضرورت امامت ۱۴۲

۱. ۱. ۹. ۳. ۳. ۵. قاعده لطف ۱۴۶

۲. ۱. ۹. ۳. ۳. ۵. شبهه قاضی عبدالجبار و پاسخ سید مرتضی ۱۴۸

۲. ۹. ۳. ۳. ۵. فایده امام غایب ۱۵۰

آدرس: قم، بلوار شهید منتظری، کوچه شماره ۸، پلاک ۱۱

۱۵۲	۴.۵	شبهات وارده بر سیرت و شریعت حضرت مهدی (عج)
۱۵۳	۱.۴.۵	شبهات وارده بر سیرت حضرت مهدی (عج)
۱۵۴	۲.۴.۵	حکم نماز جمعه در عصر غیبت
۱۵۴	۳.۴.۵	حکم جهاد در عصر غیبت
۱۵۵	۴.۴.۵	چگونگی اجرای حدود الهی در عصر غیبت
۱۵۶	۵.۴.۵	قرار گرفتن اموال در دست یتیم
۱۵۶	۶.۴.۵	پاسخ به شبهات
۱۵۷	۱.۶.۴.۵	احادیث مرتبط با حکومت حضرت مهدی (عج)
۱۵۸	۲.۶.۴.۵	شریعت حضرت مهدی (عج)
۱۶۱	۳.۶.۴.۵	حکم نماز جمعه
۱۶۱	۴.۶.۴.۵	حکم جهاد و حدود الهی
۱۶۲	۵.۶.۴.۵	قرار گرفتن اموال در دست یتیم
۱۶۳	۵.۵	پاسخ به شبهه مکان و زمان غیبت حضرت مهدی (عج)
۱۶۶		نتیجه گیری
۱۶۸		فهرست منابع

آدرس: قم، بلوار شهید منتظری، کوچه شماره ۸، پلاک ۱۲

مقدمه

اهمیت و ضرورت بحث

اعتقاد به ظهور منجی از دیرباز در آرزوها و عقاید بشر وجود داشته است. که می‌توان به وعده پیامبران به آمدن پیامبران بعد از خود اشاره کرد. از این رو، انتظار منجی در آیین‌های قبل از اسلام نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده است. که از جمله آنها می‌توان به رسالت حضرت موسی علیه السلام در قوم بنی اسرائیل و انتظار ظهور حضرت عیسی علیه السلام در آیین یهود و مسیح و هم‌چنین تجمع عده‌ای از یهودیان و مسیحیان (اهل کتاب) در حوالی یثرب، در انتظار پیامبر اکرم اسلام صلی الله علیه و آله اشاره کرد.

اکنون با توجه به انحرافات موجود در آیین‌های مختلف، هر یک از آیین‌ها در انتظار منجی آخرالزمان مربوط به خود به سر می‌برند. از جمله در منابع زرتشت در کتاب «جاماسب نامه» آمده است:

«مردی بیرون خواهد آمد از زمین تازیان از فرزندان هاشم، مردی بزرگ سرو بزرگ تن بزرگ ساق و بردین جد خود با سپاه بسیار بود، و روی به ایران نیاد و آبادانی کند و زمین را پر از عدل و داد کند.»^(۱)

در کتاب «زبور» آمده است:

آدرس: قم، بلوار شهید منتظری، کوچه شماره ۸، پلاک ۱۲
۱. جاماسب بن لهراسب، جاماسب نامه (بمبئی: [بی تا]، ۱۳۱۳ ه.ق)، صص ۱۲۱ - ۱۲۲.

«شیرینان، منقطع خواهند شد و اما منتظران خداوند وارث زمین خواهند شد. جان بعد از اندک زمانی شریر نخواهد بود. در مکانش تأمل خواهی کرد و نخواهی بود و اما حلیمان وارث زمین خواهند شد و میراث آنها خواهد بود تا ابدالاباد.»^(۱)

در تورات، هم چنین آمده است:

«و نهالی از تنه "بسی" ^(۲) بیرون خواهد آمد و شاخه‌ای از ریشه‌هایش خواهد شکست و روح خدا بر او قرار خواهد گرفت. مسکینان را به عدالت داوری خواهد کرد و به جهت مظلومان زمین، به راستی حکم خواهد کرد. گرگ با بره سکونت خواهد کرد و پلنگ با بزغاله و طفل کوچک آنها را خواهد راند. در تمام کوه مقدّس به من ضرری نخواهد کرد؛ زیرا که جهان از معرفت خدا پر خواهد شد.»^(۳)

و هم چنین در انجیل آمده است:

«کمرهای خویش را بسته، چراغ‌های خود را فروخته بدارید و شما مانند کسانی باشید که انتظار آقای خود را می‌کشند که هر چه وقت از عروسی مراجعت می‌کند، تا هر وقت که آید و در را بکوبد بی درنگ برای او باز کنند. خوشا به حال آن غلامان که آقای ایشان چو آید ایشان را بیدار یابد، پس شما نیز مستعد باشید زیرا در ساعتی که گمان نمی‌برید پسر انسان می‌آید.»^(۴)

در قرآن مجید هم آیات متعددی در باره آخرالزمان و ظهور منجی عالم بشریت آمده است: خداوند در قرآن می‌فرماید: «وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ»

۱. عهد عتیق و عهد جدید، ترجمه فاضل خان همدانی و ویلیام گلن و هنری مرتن (تهران: اساطیر، ۱۳۷۷)، مزامیر، مزمو ۲۷، بندهای ۹ تا ۱۲ و ۱۷ تا ۱۸.

۲. «بسی» به معنای قوی، نام پدر داوود است. ر.ک: مستر هاکس، قاموس کتاب مقدس (تهران: اساطیر، ۱۳۷۷)، ص

۹۵۱.

۳. عهد عتیق و عهد جدید، اشعیا نبی، فصل ۱۱، بند ۱-۱۰. آدرس: «موسسه انتشارات و نشر» تهران، شماره ۸، پلاک ۱۲. همان، انجیل لوقا، باب ۱۲، بندهای ۳۵ و ۳۶ و با تمین مضمون انجیل لوقا، باب ۲۱، بندهای ۲۷ و ۳۳ تا ۳۶.

یعنی: «و ما بعد از تورات در زبور داوود نوشتیم که البته بندگان نیکوکار من، زمین را وارث خواهند شد.»^(۱) ﴿وَتُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضِعُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ﴾^(۲) یعنی: و ما اراده کردیم و بر آن طایفه ضعیف، در آن سرزمین منت گذارده و آنان را، پیشوایان خلق قرار دهیم و وارث ملک و جاه فرعونیان، گردانیم.

اسلام به عنوان آخرین دین الهی، بارها توسط پیامبر اکرم ﷺ و آیات الهی نوید حکومت مؤمنین در آخرالزمان و تسلط کامل ایشان بر جهان را داده‌اند که این امر طبق احادیث شیعه و اهل تسنن توسط حضرت مهدی (عج) تحقق خواهد یافت. هم چنین در روایات مختلف شیعه و اکثریت اهل سنت آمده است که مهدی (عج) از فرزندان حضرت زهرا ﷺ و از اهل بیت پیامبر اعظم ﷺ می‌باشد که مفصلاً در متن به آن اشاره خواهد شد.

به همین خاطر مسئله مهدویت برای شیعیان از جایگاه مهمی برخوردار است. به طوری که در احادیث متواتر از اهل بیت عصمت و طهارت ﷺ، اهمیت موضوع آشکارتر شده است. چنان که امام حسین ﷺ به نقل از رسول اکرم ﷺ می‌فرماید:

«اگر از عمر دنیا یک روز باقی مانده باشد، خداوند آن روز را آن قدر طولانی می‌کند که مردی از فرزندان من قیام کند و دنیا را پس از آن که از ظلم پر شده است از عدل پر کند.»^(۳)

و یا در جای دیگر پیامبر اکرم ﷺ می‌فرماید: «افضل اعمال، انتظار فرج است.»^(۴) اعتقاد به مهدویت، علاوه بر شیعه جزء اعتقادات اهل تسنن و فرقه جدید التاسیس وهابیت است. منتها اختلافی که در این باره وجود دارد این است که، شیعه اثنی عشری، معتقد به تولد حضرت مهدی (عج) است و این که ایشان فرزند امام حسن عسکری ﷺ است و اکنون در غیبت به سر می‌برد.

در حقیقت، در موضوع حضرت مهدی (عج)، روایات فراوان از پیامبر اکرم ﷺ و ائمه اطهار ﷺ رسیده است به طوری که نمی‌توان در صحت آن هیچ گونه تردیدی داشت. وهابیان، با این که به تواتر احادیث مهدویت و این که ایشان از ذریه حضرت زهرا ﷺ از

۱. قرآن، انبیاء، آیه ۱۰۵.

۲. قرآن، قصص، آیه ۵.

۳. کمال الدین و تمام النعمة، ج ۱، ص ۵۲۴.

۴. همان، ص ۵۲۷.